

B. APLICAȚII, STUDII DE CAZ, TEXTE DE COMENTAT

Răspundeți la următoarele întrebări și cerințe, utilizând conceptele și argumentele prezentate:

1. De ce instituțiile reprezintă condiții ale vieții omului în societate? Oferiți un exemplu în acest sens.
2. Explicați de ce în absența cooperării sociale, a diviziunii sociale a muncii, societatea nu poate exista. Ce este, de fapt, societatea?
3. De ce dragostea și compasiunea nu sunt elementele definitorii care îi fac pe oameni să trăiască în societate?
4. Cum se împacă libertatea cu regulile? Libertatea omului nu are de suferit atunci când viața acestuia se desfășoară în cadrul unor reguli? Comentați!
5. Puteți să vă imaginați un sport care să nu implice anumite constrângeri (reguli) pentru jucători? Cum ar juca cineva tenis fără să cunoască regulile jocului? Cum s-ar desfășura traficul urban în absența unor reguli de trafic?
6. Acțiunile participanților la acest curs sunt coordonate fie în mod planificat, fie spontan. Identificați, din acest punct de vedere, următoarele situații: stabilirea orarului, prezența la curs, desemnarea titularului de curs, așezarea studenților în sală... Este curios faptul că, numai rareori, doi studenți vor să ocupe același scaun?

7. În societate, ordinea spontană și ordinea planificată coexistă, deoarece fiecare formă de coordonare a acțiunilor umane se dovedește superioară în anumite circumstanțe. Poate societatea să funcționeze în baza unei singure ordini?
8. Analizați comparativ *argumentul cunoașterii* și *argumentul calculului economic*. De ce primul este un argument „slab”, iar cel de-al doilea un argument „tare”?
9. Identificați tiparele comportamentale și valorile culturale care corespund ordinii planificate, închise și ordinii spontane, deschise: colectivism, centralism, individualism, spirit competitiv, egalitarism, libertate, obediență, onestitate, inventivitate, reticență la schimbare, spirit întreprinzător.
10. Într-o familie, dreptul de alegere a programului TV este acordat odraslei care oferă cel mai mult la licitație? Dacă bunurile sunt alocate copiilor în raport cu simțul de dreptate și corectitudine al părinților, atunci n-ar fi mai bine dacă încălzirea apartamentelor s-ar face în raport cu simțul de dreptate și corectitudine al RADET? Care este deosebirea dintre cele două cazuri?
11. În multe păduri din România există pancarta „Această pădure este în proprietatea statului”. Vă plimbați printr-o asemenea pădure și găsiți niște ciuperci. În proprietatea cui vor trece acestea? Care sunt principiile pe care se bazează teoria naturală a dreptului de proprietate?
12. De ce legea nu este același lucru cu legislația? Deciziile guvernului privind acordarea ajutoarelor de stat formează conținutul legii sau al legislației?

Identificați prin adevărat (A) sau fals (F) propozițiile și argumentați răspunsul:

	A	F
1. Orice interacțiune umană este o relație socială.	☐	☐
2. Rațiunea umană este capabilă să recunoască adevărul că acțiunea umană desfășurată în condițiile diviziunii muncii este mai productivă.	☐	☐
3. Teoria dependenței de trecut explică de ce regulile de trafic sporesc siguranța călătorilor.	☐	☐
4. „Mâna invizibilă” reflectă ordonarea acțiunilor membrilor unei organizații conform unui plan.	☐	☐
5. Societatea nu poate funcționa ca o mare firmă datorită dispariției calculului economic.	☐	☐
6. „Sindromul gardian” se caracterizează prin spirit competitiv, individualism și <i>laissez-faire</i> .	☐	☐
7. Ordinea planificată a socialismului arată că legile și drepturile sunt aceleași pentru toți.	☐	☐
8. Libertatea este respectarea proprietății, iar agresiunea este încălcarea proprietății.	☐	☐
9. Dreptul la liberă exprimare este un drept civil al omului, nu un drept de proprietate al acestuia.	☐	☐
10. Domnia legii există în orice țară în care constituția prevede că „nimeni nu este mai presus de lege”.	☐	☐

Analizați următoarele situații sub forma unor studii de caz și desprindeți concluziile necesare:

1. Pe marginea Golfului Bengal se află Sundarban, care înseamnă „pădure frumoasă”. Acesta este habitatul natural al tigrlui regal bengalez, care este protejat printr-o lege strictă ce interzice vânarea lui. Sundarban este, de asemenea, renumită datorită cantității mari de miere produsă în stupi naturali. Oamenii din această regiune, aflați într-o stare de sărăcie disperată, merg în pădure să adune mierea, pentru care pot obține un preț bun în piețele urbane. În fiecare an, cel puțin cincizeci de colectori de miere sunt uciși de tigri. Nu există nimic care să protejeze aceste ființe cu existență mizerabilă ce caută să-și ducă viața muncind prin pădurile bengaleze, în timp ce tigrii sunt protejați prin legi.

2. În fiecare an, milioane de oameni își schimbă domiciliul, mulți dintre aceștia mutându-se la distanțe mari, în alte zone, chiar în alte țări. Cum reușesc aceștia să găsească locurile în care să traiască? Cine se preocupă ca fiecare persoană sau familie, care se mută în altă zonă ori care emigrează, să găsească acolo pe cineva dispus să le vândă sau să le închirieze o locuință corespunzătoare averii și gusturilor lor? Cine supraveghează ca, în zonele în care are loc creșterea populației, fondul de locuințe să se extindă în ritmul necesar?

3. Un misionar olandez în Indonezia relatează explicația neașteptată dată de enoriașii săi următorului paragraf din Biblie: „Un om are doi fii. El s-a dus la primul fiu și i-a

spus: «Fiule, mergi și lucrează astăzi în vie»; acesta i-a răspuns «Voi merge tată!», dar nu s-a dus. Omul a mers la celălalt fiu și i-a spus același lucru. Acesta a răspuns «nu mă duc», dar după aceea s-a răzgândit și s-a dus. Care dintre cei doi fii a făcut pe plac tatălui?» (Sf. Matei). Răspunsul biblic era „ultimul”, însă enoriașii misionarului indonezian l-au ales pe primul; pentru acest fiu au observat o armonie formală deoarece nu și-a contrazis tatăl. Analizați din punct de vedere etic astfel de tipare culturale.

4. Un ministru este acuzat de redactorul unui ziar că, în calitate sa de oficial guvernamental, a adus foloase anumitor persoane în schimbul unor plăți neoficiale, în afara legalității, ceea ce ar constitui fapte de corupție. Ministrul respectiv a decis să-l dea în judecată pe ziaristul care i-a lezat reputația. Invocând „dreptul la imagine”, ministrul cere ziarului incriminat daune morale de 877 mii \$ pentru deteriorarea imaginii sale. În instanță, ziaristul argumentează că nu poate fi acuzat de nimic, întrucât nu a încălcat nici un drept de proprietate al ministrului. El spune că nimeni nu este proprietarul reputației sale, deoarece „reputația” unei persoane este ceea ce cred alții despre acea persoană. (Se poate consulta și Walter Block, *Pledoarii imposibile*, Ed. Nemira, 1998, capitolul „Calomniatorul și defăimătorul”)

5. Așa cum spunea Thomas Jefferson, potrivit Declarației de Independență, „...toți oamenii sunt creați egali; toți oamenii sunt înzestrați de Creatorul lor cu anumite drepturi inalienabile, printre acestea numărându-se Dreptul la viață,

la libertate și la căutarea fericirii”. Triada cea mai cunoscută în epocă era „viața, libertatea și proprietatea”. În perioada contemporană, sistemul politic democratic funcționează pe baza instituției imunității parlamentare. Întocmiți un eseu în care să analizați în ce măsură egalitatea în fața legii (domnia legii) este compatibilă cu instituția imunității parlamentare.

Comentați textele de mai jos și sintetizați ideile esențiale ale acestora:

1. „Cultura ca obicei etic este foarte greu de schimbat – mult mai greu decât ideile. [...] În fostele societăți comuniste comunismul a creat o seamă de obiceiuri – dependența excesivă față de stat, care a determinat lipsa elanului întreprinzător, incapacitatea de a face compromisuri și de a coopera în cadrul grupurilor, al companiilor sau al partidelor politice – care au încetinit consolidarea democrației și a economiei de piață. [...] Pe de altă parte, oamenii trag uneori, în chip incorect, concluzia inversă: cultura nu se poate schimba și nu poate fi influențată de actul politic. În realitate suntem înconjurați de schimbări culturale”.

Francis Fukuyama, *Încredere: virtuțile sociale și crearea prosperității*, Editura Antet, București, 2000

2. „Dreptul este mai vechi decât legislația. [...] Dreptul, în sensul regulilor obligatorii de conduită, este cu siguranță la fel de vechi precum societatea; simpla observare a regulilor comune face posibilă existența pașnică a indivizilor în sânul

unei societăți. [...] Dreptul roman, care a influențat atât de profund întreg dreptul occidental, a fost mai puțin produsul unei activități legislative deliberate. [...] De fapt, dreptul civil clasic al romanilor este aproape în întregime produsul activității juriștilor aflați în căutarea a ceea ce este just și foarte puțin produsul legislației”.

Friedrich A. Hayek, *Law, Legislation and Liberty*,
Routledge & Kegan Paul, London, 1973

3. „...fiecare om are o *proprietate* (property), și anume asupra *persoanei* sale. Iar la aceasta nu are nimeni altcineva dreptul în afara sa. Putem spune că *munca* trupului său și *lucrarea* mâinilor sale sunt cu adevărat ale sale. Oricărui lucru, pe care îl scoate din starea în care l-a făcut și l-a lăsat natura, el îi adaugă munca sa și, adăugându-i ceva ce este al său, îl face astfel *proprietatea* (property) sa. Fiind scos de către om din starea comună în care l-a lăsat natura, lui i se adaugă ceva prin *munca* acestuia – ceea ce exclude dreptul comun al celorlalți oameni. Căci această *muncă* este proprietatea (property) indiscutabilă a celui ce muncește și nici un om în afară de el nu poate avea vreun drept la ceva căruia i s-a adăugat munca altcuiva...[...] Cu siguranță că acela care se hrănește cu ghindele pe care le-a cules de sub stejar sau cu merele pe care le-a adunat din copaci în pădure a pus stăpânire pe acestea. Nimeni nu poate nega faptul că hrana este a sa”.

John Locke, *Al doilea tratat despre cărmuire*,
Editura Nemira, București, 1999

4. „...Robinson [Crusoe] ... este liber în deciziile sale și are libertatea de a alege acțiunile sale și de a determina cursul vieții sale. Anumiți critici au obiectat că această libertate ar fi iluzorie pentru că omul rămâne constrâns de legile naturii. [...] Omul este liber de a adopta valori și de a decide acțiunile sale; dar aceasta nu semnifică deloc că el ar putea, fără urmări neplăcute, să violeze legile naturale. Atunci când zicem că «omul nu este liber de a sări peste ocean» nu vorbim despre o lipsă de libertate și despre o lipsă de *capacitate* în a traversa oceanul. [...] ...cum omul nu este nici omnipotent nici omniscient, el va găsi întotdeauna limite ale *puterii* sale de a face toate lucrurile pe care ar vrea să le facă. În concluzie, puterea sa este cu necesitate limitată de legile naturii, însă aceasta nu afectează libertatea voinței sale”.

Murray Rothbard, *The Ethics of Liberty*,
New York University Press, 1998